

begeeren naar geld was overgegaan op zijn nakomelingen, ofschoon ze niet zijn geheele energie hadden en de zaak misschien niet zou gerùsseerd zijn, als „zij” ze hadden moeten maken. Nu was ze gevestigd en bij wat zij zelf deden kwam de fortuin en 't liep hun mée.

Zoo was Johan Smitsers — Jan Jacobs kleinzoon — nu een heer met meer distinctie dan zijn vader en grootvader, die het kleinburgerbloed nog te veel toonden, ooit bezeten hadden. Maar Johan, opgevoed in een omgeving van weelde — genietend de voorrechten, die geld verschaft: omgang met beschaafden en onderwijs — was een „opgevoed” man. Hij was gezien in 't kringetje geldmannen en aristocraten der stad; en toch in de fabriek tegenover werkvolk, kwam soms de Oude Jan Jacob in hem — als hij driftig werd schold en vloekte hij. Een oogenblik stond er de „ouwe” weer — de kleine burger die een groote zaak aangedurfd en haar ten koste van al zijn kracht verdedigd had tegen de omstandigheden, de concurrentie, de werklui en de rampen.

In hem was dan de woede, die in den oude opbeefde als hij zich bedreigd, bestolen of benadeeld zag door zijn arbeiders, die hem niet erg respecteerden omdat zijn „komaf” niet bijzonder was — en hij joeg er weg.

Daarom ging er een zware stilte in de werkplaatsen op, als mijnheer Smitsers een standje gaf en de getrouwen onder „'t volk”, die kinderen hadden, werden angstig. Doch standjes kwamen zelden voor. „Mijnheer inspecteerde een paar maal daags het werk en bleef in de gieterij als er groote stukken gegoten moesten worden, om aan te wijzen en op te letten, dat er nauwkeurig en voorzichtig gedaan werd, want het gebeurde dat het volk verhit en opgewonden door het zware werk en 't gevaar te haastig werkte met de groote hijschkransen en de kroezen.

Hij bleef er zelf bij, als er dure stukken gegoten werden en maande tot kalmte aan, angstig dat er een ongeluk gebeuren zou of het stuk mislukte.

De „bazen”, één van de gieterij en één uit de bankwerkerij, stonden naast hem en spraken van daar met het volk, dat was

gewoonte van Jan Jacob af. Als dan de groote kroes gekanteld werd en de witte ijzervloed was in den grond gevloeden, die dampte en beefde, blauwe vlammen uitpaffend van brandende gassen, zag Smitsers onrustig even de opzichters aan, die hem aankeken en bemoedigend of bedenkelijk knikten, naar ze dachten dat het werk gelukt was.

In de halle vol damp stonden de arbeiders, die geholpen hadden bij elkaar — zweet vegend van hun gezicht — zwijgend; er gingen er heel langzaam naar een hoek om te drinken uit blikken kruiken en anderen namen een versche pruim.

In de schemerlichte, dampige gieterij — het nachtzware dak dreigend tusschen wolken gelen rook en rosse flikkeringen — werd dan niet gesproken, alleen riep soms een oude arbeider naar Smitsers wat hij er van dacht.

— „'t Zà wè schikke meneer!”

— „Denk ook wel Jan!”

En daarna liet Smitsers zijn jas halen en ging naar buiten in den avond waar zijn rijtuig wachtte.

Kees en Sjaontje hadden al twaalf dagen aan de boormachine gestaan, regelmatig werkend zonder veel praten. Ze kenden elkaar en waren aan elkaar gewoon.

Sjaontje was pas veertien jaar en twee jaar werkte hij op de fabriek. Hij was er

TOEN SCHOOF DE MAGERE, SLORDIGE VROUW MET EEN VERLEGEN LACH HET VENTJE VOORUIT.